

sosiaaliministeriön raittiusosaston arkistossa olevat salakuljetusta koskevat asiakirjat ja niiden joukosta rikostutkimuskeskuksen kertomuksen 1/30. Mitä kertomus sitten kertoo? Se kertoo sen, että eräs sprillaiva oli takavarikoitu ja tuomittu valtiolle menetetyksi, minkä jälkeen se huutokaupattiin, kuten tapana oli. Aluksen osti ”entinen pormestari, asianajaja Gustaf Aminoff, Vaasasta, 3:n närpiöläisen laskuun”. Närpiöläiset, edellä mainitut Strömbäck ja Rönnbäck sekä Alfred Langels, kunnostivat aluksen ja myivät sen saksalaiselle ostajalle, joka käytti sitä salakuljetustarkoituksiin. Tämänkin kaupan välitti Aminoff. Pullatin toteamus sisältää ensinnäkin sen vir-

heen, että Gustaf Aminoff ei suinkaan ollut Vaasan entinen kaupunginjohtaja vaan ilmeisesti Kaskisten entinen pormestari, joka asui tuolloin Vaasassa. Kyseenalaista on myös tapauksen luokittelu korruptioksi, koska Aminoff ei ollut tapauksen sattuessa viranomainen vaan asianajaja, joka lähteen mukaan vain välitti kaksi laivakauppaa. Luki- ja miehen hiipii epäily, että Pullat on saattanut muuallakin teoksessaan noudattaa yhtä korruptoituneita päättelysääntöjä.

Lähteitä esitellessään Pullat mainitsee, että oikeuskanslerin arkisto ”sisältää yhtä ja toista mielenkiintoista” (s. 22). Samaa voi sanoa Pullatin teoksesta, jonka viitteissä ei si-

vumennen sanoen mainita oikeuskanslerin arkistoa kerätaakaan. Yhtä ja toista mielenkiintoista – triviaalin ja asiaankuulumattoman ohella – on saatu samojen kansien väliin, mutta tieteellisesti pätevä yleisesitys pirtun salakuljetuksesta 1920- ja 1930-luvulla odottaa yhä tekijäänsä.

SAKARI HEIKKINEN

RAIMO PULLAT
ITÄMEREN RUTTO
PIRTUN SALAKULJETUSTA
VUOSINA 1919—1939
OULU: POHJOINEN,
1993
140 + 16 s.

RIIPPUVUUDESTA RIIPPULIITON

Muistuma työvoimavirkamieskaudeltani tuo mieleen erään rakennusurakoitsijan, joka otti työvoimakseen lähinnä ryypymiehiä, koska he selvinä kausinaan tekivät ainakin parin miehen työn. Silkkää syyllisyyttään he menivät läpi harmaan kiven ilman poraa. Samanlaisen puskemisen tahdonvoiman näkee entisen ayjohtajan Risto Kuisman kirjasta, joka perustuu prosessin aikana kirjattuihin päiväkirjoihin. Omalla suppealla tavallaan kirja osallistuu muodikkaaseen keskusteluun miehen kunnia- tai häpeästä. Kuis-malle tuli näytön paikka, kun

television pääuutiset jollain kumman uutiskriteerillä näytti 1990 hänet humalaisena SDP:n puoluekokouksen puhujapöytästä. Yleisesti ottaen se ei ollut tärkeä uutinen, mutta se oli henkilökohtaisesti tärkeä viesti hänelle itselleen.

Jos ihminen tulee juopoksi nousujohteisella harjoitusmetodilla eli lisäämällä harjoitusmääriä, niin samalla metodilla hän kehittää vastalääkkeen päästäkseen eroon riippuvuudesta ja 50 liikakilostaan. Se on tahtoa ja taas tahtoa. Itsellisyttä ja omatoimisuutta, joka tuo mieleen tarinan hämäläis-torpparista, joka esitteli mai-

taan ja mantujaan tulevalle appiukkolleen. Aikaansaapuut-taan kehuakseen hän totesi: ”Kaikki on itte tehtyä – paitti toi hevonen.” Niin Kuismakin ja on hänellä ollut hevosiakin. Ensi sijalla tohtori Ojutkangas klinikoineen, erilaisia kuntolo-mapaketteja ja niin edelleen.

Hiihto- ja juoksuharrastukseen hän tuo todellakin mieleen suomalaisen sankarirytyypin kaikkine piirteineen – yksinäisen pitkämatkanjuoksijan. Ja suomalainen kestävyysjuoksuhan ei ole tehty vain voitontahdosta (oman itsen ja toisten), vaan myös kunniantunnosta ja ahdistuksesta, syylli-

syydestä ja kärsimyksestä. Siis jonkinlainen synkkien sielujen seurakuntako? Uskontoahan kestävyysjuoksumme on ja sen ytimenä on kärsimys. Ja kaiken hyvän tuojana Kuisma kestävyysurheiluharrastuksensa tai peräti riippuvuutensa näkee. Siis jos nyt nainen ei tässä tilanteessa pelastanut, vaikka olikin mukana, niin uuteen uskoon ”hurahtaminen” sen toi. Uutta evankeliumia julistaessaan hän on liittännyt mukaan mitattavia suorituksia – juostuja maratoneja, hiihdettyjä Finlandia-hiihtoja ja jopa laulumisaikataulunsa, eli hän on oppinut tarkkailemaan kehoaan. Sehän on omaan napaan tuijottamista, mutta siihenhän vanhan juopon on tuijotettava raitistuttuaankin. Tosin siinä on aina vaarana samanlainen naistenlehtien ihmedieettien tai mielenvirkistysohjelmistojen osastoon siirtyminen. Siis yleispätevien poppakonstien tarjoamista. Poppamies Kuisma on kuitenkin onnostunut omalla kohdallaan ja se on hyvä. Hän on samalla oppinut tuntemaan itseään.

Niin on oppinut toinenkin riippuvuustaan luopuja, runoilija Väinö Kirstinä, joka runossaan ”Olla ilman” toteaa, miten hän vaikka tupakatta tai rakastelematta ollessaan ”ajatteli vain yhtä asiaa. // Luopuminen, hän sanoi, on meille annettu/ toisin kuin eläimille, ennakkona, niin myös kuolema. / Suuria menetyksiä ja kärsimyksiä minun on rukoiltava / tunteaksesi itseni”.

Runossaan ”Velkoja katkaisi vanhuksen jalan” hän toteaa tupakan joskus ensi kerroille antaneen nautintoa, mutta ”myöhemmin tupakka velkoo sitä, mitä on antanut. Se vie nautinnot”. Addikti on velka-

orja, joka on täysin alkoholin palveluksessa.

”Vaikka fyysikka joskus pitää kemia ei koskaan mies sano ja imee viinaa jos saa, vaikka olisi tullut sairaaksi alkoholista.”

Intialainen oppinut sanoo, ettei ole kahleita ihmiselle, joka on nautinnon ja tuskan tuolla puolen. Nautinnon velkaorjuudesta vapautuminen antaa Kirstinälle vapauden tunteen, vapauden polttamisen aiheuttamista rutiineista ja pakkomielleistä avaten samalla jotakin uutta tai ehkä oikeammin vanhaa, jo menetettyä. Se on vapautta, jossa ajo-koiran lailla tärisävä tupakanpoltonlopettaja haistaa puutalojen lämmityssavun ja ohikulkuevien tyttöjen tuoksun. Hän katselee ruoka-aineen väärinkäytön lopettanutta, hoikistunut vaimoiaan, hänen sulokasta takapuoltaan. Ja niinhän se on ”tuoksu korvan takana, ristiselässä, rinnoilla / helmet yöasuna / aistit vapautuvat ja mieli”.

Kirstinällä keinot eivät muutu päämääräksi niin kuin Kuismalla. Mutta hän taistelee vain itsensä kanssa. Kuisma taas joutuu ehkä osittain taistelemaan myös julkisuuskuvastaan, sillä Suomessa leimakirves ei ole vain metsätalouden työkalu. Kirstinällä onkin koelmassaan oivaltava runo nimeltään ”Neuvoja”, jossa psykiatriksi ohjelmoitu tietokone Eliza kyselee ja vastaa niin, että lopputuloksena on vastauksesta huolimatta aina toteamus: ”Etkö sinä ole nyt hiukan kielteinen?” Tuttua monelle tuoppinsa jäljistä irti yrittävälle? Kuinka monelle ”suhtautuvalle kanssaihmiselle” tulee mieleen, että hänen logiikkansa toimii kuin entisen itäisen

Euroopan salaisella poliisilla, joka oli näkevinään milloin erilaisia vakoojia, milloin erilaisia sabotöörejä ympärillään. Leimautuminen oli jo tuomio, sillä jokainen irrallinen ostos, teatterissa käynti, menneisyyden satunnainen tapaaminen tai oleminen jonkun tutun tuttu todisti, että ihminen oli sellainen, miksi hänet leimattiin. Sitten vain kidutusta ja tunnus ja lopulta muiden laatiman tunnustuksen ulkoa opetteleminen näytösoikeudenkäyntiä varten.

Onneksi moni riippuvuudesta kärsivä ja siitä irtautuva ei näihin sosiaalisen kanssakäymisen näytösoikeudenkäynteihin suostu. Eivät myöskään Kuisma ja Kirstinä. Tosin he eivät tästä aspektista suoranaisesti kerrokaan. He purkavat uudestaan. Ja rakentavat uudestaan. Kirstinä tekee sen kyselevämmän, lapsenomaisesti hämmästellen kuin jotain ihmettä. Kuisma sen sijaan toiminnan miehenä rakentaa oikein projektin selviytymisstrategiakseen ja antaa sille jopa nimen, joka on kirjan otsikkona. Kirjat yhdessä ja erikseen todistavat, että tie riippuvuudesta vapaaseen riippuliitton on aina yksilöllinen.

SEPPO HELMINEN

RISTO KUISMA
TAKAISIN TERVE ELÄMÄ
IRTI, VIINASTA,
LAAKKEISTA, TUPAKASTA
JA LIIKAKILOISTA
GUMMERUS 1995
VÄINÖ KIRSTINÄ
VIEROITUSOIREITA
RUNOJA
TAMMI 1994